Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kolmas koda)

4. juuni 2020*

Eelotsusetaotlus – Kohtualluvus, kohtuotsuste tunnustamine ja täitmine ülalpidamiskohustuste küsimustes – Määrus (EÜ) nr 4/2009 – Artikli 41 lõige 1 – Õigusalane koostöö tsiviilasjades – Määrus (EL) nr 1215/2012 – Artikli 24 lõige 5 – Täidetavaks tunnistatud otsus, milles tuvastatakse elatisnõue – Täitmise lubamatuks tunnistamise hagi – Täitmise liikmesriigi kohtu pädevus

Kohtuasjas C-41/19,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Amtsgericht Kölni (Kölni esimese astme kohus, Saksamaa) 14. jaanuari 2019. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 23. jaanuaril 2019, menetluses

FX

versus

GZ, kelle seaduslik esindaja on tema ema,

EUROOPA KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: koja president A. Prechal, kohtunikud L. S. Rossi (ettekandja), J. Malenovský, F. Biltgen ja N. Wahl,

kohtujurist: M. Bobek,

kohtusekretär: ametnik M. Krausenböck,

arvestades kirjalikku menetlust ja 27. novembri 2019. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– FX, esindaja: *Rechtsanwalt* H. W. Junker,

– GZ, kelle seaduslik esindaja on tema ema B.,

– Saksamaa valitsus, esindajad: J. Möller, M. Hellmann ja U. Bartl,

– Poola valitsus, esindajad: B. Majczyna, R. Stańczyk ja S. Żyrek,

– Portugali valitsus, esindajad: L. Inez Fernandes, P. Barros da Costa, L. Medeiros ja S. Duarte Afonso,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

– Euroopa Komisjon, esindajad: M. Wilderspin ja M. Heller,

olles 27. veebruari 2020. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab seda, kuidas tõlgendada esiteks nõukogu 18. detsembri 2008. aasta määrust (EÜ) nr 4/2009 kohtualluvuse, kohaldatava õiguse, kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise ning koostöö kohta ülalpidamiskohustuste küsimustes (ELT 2009, L 7, lk 1) ning teiseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (ELT 2012, L 351, lk 1) artikli 24 lõiget 5.

2 Taotlus on esitatud vaidluse raames, mille pooled on FX, kelle alaline elukoht on Saksamaal, ja tema alaealine tütar GZ, kelle seaduslik esindaja on tema ema ja kelle alaline elukoht on Poolas, selle üle, kas eelotsusetaotluse esitanud kohus on pädev menetlema FXi poolt tasumisele kuuluva elatisvõla täitmise lubamatuks tunnistamise hagi.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Määrus nr 4/2009

3 Määruse nr 4/2009 põhjendused 9–11, 30 ja 44 on sõnastatud järgmiselt:

„(9) Ülalpidamist saama õigustatud isikul peaks olema võimalik saada hõlpsasti liikmesriigis kohtuotsus, mis oleks teises liikmesriigis automaatselt täidetav, ilma et selleks oleks vaja teha mingeid lisatoiminguid.

(10) Selle eesmärgi saavutamiseks on asjakohane välja töötada ülalpidamiskohustusi käsitlev ühenduse õigusakt, millesse oleks koondatud sätted kohtualluvuse eeskirjade ja kollisiooninormide, tunnustamise ja täidetavuse, täitmise, õigusabi ja keskasutuste vahelise koostöö kohta.

(11) Käesoleva määruse reguleerimisala peaks hõlmama kõiki ülalpidamiskohustusi, mis tekivad pere-, sugulus-, abielu- või hõimlussuhetest, et tagada kõigi ülalpidamist saama õigustatud isikute võrdne kohtlemine. Mõistet „ülalpidamiskohustus“ tuleks käesoleva määruse kohaldamisel tõlgendada iseseisva mõistena.

[…]

(30) Selleks et kiirendada [23. novembril 2007 Haagis allkirjastatud protokolliga ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatava õiguse kohta, mis kiideti Euroopa Ühenduse nimel heaks nõukogu 30. novembri 2009. aasta otsusega 2009/941/EÜ (ELT 2009, L 331, lk 17)] ühinenud liikmesriigis tehtud kohtuotsuse täitmist teises liikmesriigis, tuleks piirata täitmisest keeldumise või täitmise peatamise põhjuseid, millele kohustatud isik võib toetuda elatisnõude piiriülese iseloomu tõttu. Selline piirang ei tohiks mõjutada siseriiklikus õiguses ettenähtud keeldumise või peatamise põhjuseid, mis ei ole vastuolus käesolevas määruses loetletud põhjustega, näiteks võla tasumine kohustatud isiku poolt täitmise ajal või võimatus arestida teatavaid varasid nende laadi tõttu.

[…]

(44) Käesoleva määrusega tuleks muuta [nõukogu 22. detsembri 2000. aasta] määrust (EÜ) nr 44/2001 [kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42)], asendades selle määruse ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatavad sätted. Kui käesoleva määruse üleminekusätetest ei tulene teisiti, peaksid liikmesriigid alates käesoleva määruse kohaldamiskuupäevast kohaldama ülalpidamiskohustuste osas määruse (EÜ) nr 44/2001 sätete asemel käesoleva määruse kohtualluvust, kohtuotsuste tunnustamist, täidetavust ja täitmist ning õigusabi käsitlevaid sätteid.“

4 Määruse nr 4/2009 artikli 1 lõikes 1 on ette nähtud:

„Käesolevat määrust kohaldatakse pere-, sugulus-, abielu- või hõimlussuhetest tulenevate ülalpidamiskohustuste suhtes.“

5 Selle määruse artiklis 2 on sätestatud:

„1. Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

1. „kohtuotsus“ – liikmesriigi kohtu ülalpidamiskohustust käsitlev otsus, olenemata selle nimetusest, sealhulgas kohtuotsus, lahend, korraldus või täitemäärus […]

[…]

4. „päritoluliikmesriik“ – liikmesriik, kus […] on tehtud kohtuotsus […]

5. „kohtuotsuse täitmise liikmesriik“ – liikmesriik, kus kohtuotsuse […] täitmist taotletakse;

[…]“.

6 Määruse artiklis 3 on ette nähtud:

„Liikmesriikides on ülalpidamiskohustuste küsimustes pädevad otsustama:

a) selle riigi kohtud, kus on kostja alaline elukoht; või

b) selle riigi kohtud, kus on õigustatud isiku alaline elukoht […]

[…]“.

7 Määruse artikli 8 „Menetluse algatamise tähtajad“ lõikes 1 on sätestatud:

„Kui kohtuotsus tehakse liikmesriigis või [23. novembril 2007 Haagis sõlmitud laste ja teiste pereliikmete elatise rahvusvahelise sissenõudmise konventsiooni, mis on Euroopa Liidu nimel heaks kiidetud nõukogu 9. juuni 2011. aasta otsusega 2011/432/EL (ELT 2011, L 192, lk 39)] osalisriigis, kus on õigustatud isiku alaline elukoht, ei saa kohustatud isik algatada menetlust otsuse muutmiseks või uue kohtuotsuse tegemiseks üheski teises liikmesriigis seni, kuni õigustatud isiku alaline elukoht on kohtuotsuse teinud riigis.“

8 Määruse nr 4/2009 IV peatükil „Kohtuotsuste tunnustamine, täidetavus ja täitmine“ on kolm jagu ja see on kohaldatav muu hulgas ülalpidamiskohustust käsitlevate kohtuotsuste täitmisele. Määruse nr 4/2009 artikli 16 kohaselt kohaldatakse 1. jagu, kuhu kuuluvad selle määruse artiklid 17–22, kohtuotsustele, mis on tehtud liikmesriigis, kelle suhtes on siduv protokoll ülalpidamiskohustuste

suhtes kohaldatava õiguse kohta, 2. jagu, mis hõlmab määruse artikleid 23–38, kohaldatakse kohtuotsustele, mis tehakse liikmesriigis, kelle suhtes see protokoll ei ole siduv, ning 3. jagu, kus on määruse artiklid 39–43, sisaldab sätteid, mis on ühised kõikidele kohtuotsustele.

9 Määruse nr 4/2009 IV peatüki 3. jaos sisalduvas artiklis 41 „Täitemenetlus ja täitmistingimused“ on ette nähtud:

„1. Teises liikmesriigis tehtud kohtuotsuste täitemenetlus on reguleeritud kohtuotsuste täitmise liikmesriigi õigusega, kui käesolevas määruses ei ole sätestatud teisiti. Ühes liikmesriigis tehtud ja kohtuotsuse täitmise liikmesriigis täidetav kohtuotsus täidetakse samadel tingimustel kui kõnealuses kohtuotsuse täitmise liikmesriigis tehtud otsus.

[…]“.

10 Määruse artiklis 42 on sätestatud:

„Ühes liikmesriigis tehtud kohtuotsus ei kuulu mitte ühelgi juhul sisulisele läbivaatamisele teises liikmesriigis, kus taotletakse selle tunnustamist, täidetavaks tunnistamist või täitmist.“

11 Määruse nr 4/2009 artikli 64 lõikes 2 on ette nähtud:

„Avalik-õigusliku asutuse õigus tegutseda ülalpidamist saama õigustatud isiku asemel või taotleda õigustatud isikule elatise asemel makstud toetuste tagasimaksmist on reguleeritud avalik-õigusliku asutuse suhtes kohaldatava õigusega.“

Määrus nr 1215/2012

12 Määruse nr 1215/2012 põhjenduses 10 on märgitud:

„Käesoleva määruse reguleerimisala peaks hõlmama kõiki peamisi tsiviil- ja kaubandusasju peale teatavate selgelt määratletud asjade, eelkõige ülalpidamiskohustuste, mis tuleks [määruse nr 4/2009] vastuvõtmisest tulenevalt käesoleva määruse reguleerimisalast välja jätta.“

13 Määruse nr 1215/2012 artiklis 1 on sätestatud:

„1. Käesolevat määrust kohaldatakse tsiviil- ja kaubandusasjade suhtes igat liiki kohtutes. […]

2. Käesolevat määrust ei kohaldata järgmise suhtes:

[…]

e) perekonna-, sugulus-, abielu- või hõimlussuhetest tulenevad ülalpidamiskohustused;

[…]“.

14 Määruse nr 1215/2012 II peatüki 6. jaos asuvas artiklis 24 „Erandlik kohtualluvus“ on sätestatud:

„Poolte alalisest elukohast olenemata allub asi erandlikult järgmistele liikmesriigi kohtutele:

[…]

5) menetluste puhul, mis seonduvad kohtuotsuste täitmisega, selle liikmesriigi kohtutele, kus otsus on täidetud või kuulub täitmisele.“

Saksa õigus

ZPO

15 Põhikohtuasjas kohaldatavas redaktsioonis on tsiviilkohtumenetluse seadustiku (Zivilprozessordnung) (*BGBl.* 2007 I, lk 1781, edaspidi „ZPO“) §-s 767 „Täitmise lubamatuks tunnistamise hagi“ sätestatud:

„(1) Selleks, et esitada vastuväiteid kohtuotsusega tuvastatud nõude enda kohta, tuleb võlgnikul esitada vastav hagi kohtuasja menetlevale esimese astme kohtule.

(2) Selliseid vastuväiteid saab esitada üksnes juhul, kui nende aluseks olevad asjaolud ilmnesid alles pärast selle kohtuistungi lõppu, kus oli käesoleva seadustiku sätete kohaselt viimane võimalus esitada vastuväiteid, ning seega puudub edasise vaidlustamise võimalus.

(3) Võlgnik peab oma hagis esitama kõik vastuväited, mida ta oleks saanud esitada hagi esitamise hetkel.“

FamFG

16 Perekonnaasjade menetlemise ja hagita menetluses lahendatavate asjade seaduse (Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit; edaspidi „FamFG“) §-s 120 „Täitmine“ on sätestatud:

„(1) Abielu- ja perekonnaasjades toimub täitmine vastavalt [ZPO] sundtäitmist käsitlevatele sätetele.

[…]“.

AUG

17 23. mai 2011. aasta välisriigiga seotud elatise sissenõudmise seaduse (Auslandsunterhaltsgesetz) (*BGBl.* 2011 I, lk 898, edaspidi „AUG“) §-s 40 on sätestatud:

„(1) Kui täitmist tuleb lubada täitedokumendi alusel, otsustab kohus, et täitedokumendile peab olema lisatud täitekorraldus […]“.

18 AUG §-s 66 „Täitmise lubamatuks tunnistamise hagi“ on ette nähtud:

„(1) Kui välisriigi täitedokument on täidetav vastavalt määrusele nr 4/2009 ilma täidetavaks tunnistamise menetluseta või kui see on kuulutatud täidetavaks vastavalt nimetatud määrusele […], võib võlgnik vaielda nõudele vastu hagiga, mis esitatakse [FamFG)] § 120 lõike 1 alusel koostoimes [ZPO] §-ga 767. Kui asjaomase täitedokumendi näol on tegemist kohtuotsusega, kohaldatakse seda ainult ulatuses, milles vastuväite aluseks olevad asjaolud ilmnesid pärast selle kohtuotsuse tegemist.

[…]

(3) Koostoimes [FamFG] § 120 lõike 1 ja [ZPO] § 767 alusel esitatud hagi tuleb esitada kohtule, kellele esitati täitekorralduse väljastamise taotlus. […]“.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

19 Sąd Okręgowy w Krakowie (Krakovi esimese astme kohus (Poola)) 26. mai 2009. aasta otsusega kohustati FXi tagasiulatuvalt 2008. aasta juunist maksma oma alaealisele tütrele GZile igakuist elatist ligikaudu 100 eurot.

20 GZ 20. juuli 2016. aasta taotluse alusel otsustas Amtsgericht Köln (Kölni esimese astme kohus, Saksamaa) 27. juuli 2016. aasta kohtumääruses, et eespool viidatud Sąd Okręgowy w Krakowie (Krakovi esimese astme kohus) otsuse täitmiseks tuleb välja anda täitekorraldus.

21 Selle täitekorralduse alusel taotles GZ, kelle seaduslik esindaja on tema ema, Saksamaal FXi suhtes otsuse sundtäitmise menetluse algatamist. FX ei olnud selle menetlusega nõus ja esitas 5. aprillil 2018 Amtsgericht Kölnile (Kölni esimese astme kohus) ZPO § 767 alusel täitmise lubamatuks tunnistamise hagi.

22 Hagi põhjendamiseks väitis FX, et põhikohtuasjas asjasse puutuv elatisvõlg on juba tasutud: kuni 2010. aastani otseselt või alates 2010. aasta detsembrist elatisfondi (Poola) kaudu, kellele FX maksis vastavalt oma majanduslikele võimalustele tagasi GZile makstud summad. FX väitis, et igal juhul on suurem osa sellest nõudest rahuldatud.

23 Eelotsusetaotluse esitanud kohus väljendab esimesena kahtlust küsimuses, kas täitmise lubamatuks tunnistamise hagi, mille FX talle esitas, kuulub tema rahvusvahelisse kohtualluvusse.

24 Esiteks on eelotsusetaotluse esitanud kohus seisukohal, et kui see hagi peaks kvalifitseeritama määruse nr 4/2009 artikli 1 tähenduses ülalpidamiskohustust käsitlevaks hagiks, ei ole tal selle määruse alusel rahvusvahelist kohtualluvust, kuna vastuväidet, mille FX tuletab põhikohtuasjas asjasse puutuva elatisvõla äramaksmisest, on pädevad hindama sel juhul üksnes Poola kohtud.

25 Sellega seoses märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et ühes osas Saksa õigusteoorias ollakse seisukohal, et ZPO §-s 767 ette nähtud täitmise lubamatuks tunnistamise hagi kuulub määruse nr 4/2009 tähenduses ülalpidamiskohustust käsitleva hagi määratluse alla, kuna sellise hagi raames esitatud vastuväited, eelkõige need, mis on seotud võla äramaksmise või ülekandmisega, ei puuduta lõppkokkuvõttes mitte seda, kuidas sundtäitmine läbi viidi, mida analüüsitakse ainult täitmist reguleeriva õiguse seisukohast, vaid täitekorraldust kui sellist. Veel rõhutab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et see täitmise lubamatuks tunnistamise hagi vastab funktsionaalselt hagile, mille eesmärk on vähendada elatisnõuet, mille kohta täitekorraldus anti, kusjuures sellisele muudatustaotlusele on määruse nr 4/2009 artikli 8 alusel kohaldatavad selles määruses ette nähtud kohtualluvuse kriteeriumid. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates on see tõlgendus, mida kaitseb osa Saksa õigusteooriast ja mis on eelotsusetaotluse esitanud kohtu jaoks vastuvõetav, ainus tõlgendus, mis on kooskõlas selle määrusega taotletava eesmärgiga, st tagada, et ülalpidamist saama õigustatud isik on kohtualluvuse eeskirjade seisukohast kaitstud ja eelisseisundis, ilma et ta peaks seega ennast liikmesriigi kohtutes, kus täidetakse võlanõuet, mille kohta täitekorraldus anti, kaitsma täitmise lubamatuks tunnistamise hagi vastu, mille esemeks on seda võlanõuet puudutavad sisulised vastuväited.

26 Teiseks märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et Saksa seadusandja on, vastupidi, ilmselgelt arvamusel, et sellist täitmise lubamatuks tunnistamise hagi, nagu on ette nähtud ZPO §-s 767, ja milles on võlgnikul lubatud esitada selle nõude enda suhtes vastuväiteid, on pädevad lahendama elatisnõude täitmise liikmesriigi kohtud. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul on Saksamaal õigusteoorias samuti välja kujunenud ülekaalukas seisukoht, et selline täitmise lubamatuks tunnistamise hagi ei kuulu määruse nr 4/2009 tähenduses ülalpidamiskohustusi käsitlevate hagide hulka eelkõige põhjusel, et taotletava õiguskaitse eesmärk on suunatud üksnes võlanõude täitmise kui sellise vastu, sellal kui algne otsus jääb kehtima.

27 Kui õigeks peaks osutuma see teine seisukoht, on eelotsusetaotluse esitanud kohtul teisena küsimus, kas FXi esitatud täitmise lubamatuks tunnistamise hagi tuleks seega kvalifitseerida määruse nr 1215/2012 artikli 24 lõike 5 tähenduses „menetlus[eks], mis seondu[b] kohtuotsuste täitmisega“.

28 Eelotsusetaotluse esitanud kohus on seisukohal, et 4. juuli 1985. aasta kohtuotsus AS-Autoteile Service (220/84, EU:C:1985:302) ja 13. oktoobri 2011. aasta kohtuotsus Prism Investments (C-139/10, EU:C:2011:653) üksi ei võimalda sellele küsimusele vastata. Nimelt tehti need kohtuotsused määruse nr 4/2009 jõustumisele eelnenud õiguslikus raamistikus. Lisaks sellele ei ole määrus nr 4/2009 määruse nr 1215/2012 artikli 1 lõike 2 punkti e kohaselt ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatav.

29 Neil asjaoludel otsustas Amtsgericht Köln (Kölni esimese astme kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas välisriigi elatise määramise otsuse vastu [ZPO] § 767 kohaselt esitatud täitmise lubamatuks tunnistamise hagi puhul on tegemist ülalpidamiskohustust käsitleva asjaga [määruse nr 4/2009] tähenduses?

2. Kui see ei ole nii, siis kas välisriigi elatise määramise otsuse vastu [ZPO] § 767 kohaselt esitatud täitmise lubamatuks tunnistamise hagi puhul on tegemist menetlusega, mis seondub kohtuotsuste täitmisega [määruse nr 1215/2012] artikli 24 punkti 5 tähenduses?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

30 Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub oma küsimustega, mida tuleb analüüsida koos, sisuliselt selgitada, kas määruse nr 4/2009 või määruse nr 1215/2012 ning täitmise liikmesriigi kohtute rahvusvahelisse kohtualluvusse kuulub täitmise lubamatuks tunnistamise hagi, mille on esitanud ülalpidamiskohustuslane päritoluliikmesriigi kohtu sellise otsuse täitmise vastu, milles on tuvastatud elatisnõue.

31 Sellega seoses tuleb esiteks märkida, et eelkõige määruse nr 4/2009 põhjendustest 10 ja 11, artikli 1 lõikest 1 ja artiklist 2 nähtub, et see määrus on Euroopa Liidu õigusakt, millesse on koondatud muu hulgas sätted kohtualluvuse eeskirjade ja kollisiooninormide, kohtuotsuste tunnustamise ja täidetavuse ja täitmise kohta pere-, sugulus-, abielu- või hõimlussuhetest tulenevate ülalpidamiskohustuste küsimustes.

32 Liidu seadusandja soovis selle õigusaktiga asendada määruse nr 44/2001 sätted, mis reguleerivad ülalpidamiskohustuste küsimusi, sätetega, mis muudavad menetluse täitmise üle otsustavas kohtus lihtsamaks ja teevad menetluse seega kiiremaks, arvestades, et elatisnõuded vajavad eriti kiiret lahendamist (9. veebruari 2017. aasta kohtuotsus S., C-283/16, EU:C:2017:104, punkt 32). Seetõttu on määruses nr 4/2009 IV peatükk „Kohtuotsuste tunnustamine, täidetavus ja täitmine“, mis reguleerib eelkõige liikmesriikide kohtute otsuste täitmist ülalpidamiskohustuste küsimuses.

33 Määrus nr 4/2009 on seega *lex specialis* muu hulgas kohtualluvuse, kohaldatava õiguse, kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise küsimustes konkreetses ülalpidamiskohustuste valdkonnas; seda kinnitab pealegi määrus nr 1215/2012, millega tunnistati määrus nr 44/2001 kehtetuks. Nimelt ilmneb määruse nr 1215/2012 artikli 1 lõike 2 punktist e koostoimes määruse põhjendusega 10, et pärast määruse nr 4/2009 vastuvõtmist on selle määruse reguleerimisalast välja jäetud pere-, sugulus-, abielu- või hõimlussuhetest tulenevad ülalpidamiskohustused.

34 Nagu märkis kohtujurist sisuliselt oma ettepaneku punktides 39 ja 40, kuulub selline vaidlus nagu põhikohtuasjas, mis on esitatud lahendamiseks liikmesriigi kohtule (täitmise liikmesriik) ja mille ese on sellise otsuse täitmine, mis on selles liikmesriigis täidetavaks tunnistatud ja mille on teinud teise liikmesriigi (päritoluliikmesriik) kohus peresuhetest tulenevate ülalpidamiskohustuste küsimuses, järelikult määruse nr 4/2009 ja täpsemalt määruse IV peatüki kohaldamisalasse.

35 Seda hinnangut ei muuda asjaolu, et liikmesriigi kohtule on nagu eelotsusetaotluse esitanud kohtule esitatud hagi, milles palutakse tunnistada lubamatuks elatisnõude tuvastanud päritoluliikmesriigi kohtu otsuse täitmine. Nagu leidis Euroopa Kohus, on ZPO §-s 767 ette nähtud täitmise lubamatuks tunnistamise hagil nimelt tihe seos täitemenetlusega (vt selle kohta 4. juuli 1985. aasta kohtuotsus AS-Autoteile Service, 220/84, EU:C:1985:302, punkt 12). Järelikult, juhul kui selline hagi on esitatud seoses ülalpidamiskohustuste küsimustes tehtud otsuse täitmise taotlusega, kuulub see nagu ka see taotlus määruse nr 4/2009 kohaldamisalasse.

36 Mis puudutab teiseks kahtlusi, mis on eelotsusetaotluse esitanud kohtul kui elatisnõude täitmise liikmesriigi kohtul seoses rahvusvahelise kohtualluvusega, et lahendada selline täitmise lubamatuks tunnistamise hagi nagu põhikohtuasjas, siis tuleb märkida, et kuigi määruse nr 4/2009 IV peatükis on hulk sätteid ülalpidamiskohustuse küsimustes tehtud kohtuotsuste täitmise kohta, ei puuduta ükski neist sätetest sõnaselgelt kohtualluvust täitmise staadiumis.

37 Määruse nr 4/2009 IV peatüki 3. jao „Ühissätted“ sätete hulgas on aga määruse artikli 41 lõige 1, mille kohaselt esiteks on teises liikmesriigis tehtud kohtuotsuste täitemenetlus reguleeritud kohtuotsuste täitmise liikmesriigi õigusega, kui selles määruses ei ole sätestatud teisiti, ning teiseks täidetakse ühes liikmesriigis tehtud ja kohtuotsuse täitmise liikmesriigis täidetav kohtuotsus samadel tingimustel kui kõnealuses kohtuotsuse täitmise liikmesriigis tehtud otsus.

38 Määruse nr 4/2009 sellest sättest tuleneb kaudselt, kuid vältimatult, et hagi, millel on tihe seos päritoluliikmesriigi kohtu sellise otsuse täitmise menetlusega, milles on tuvastatud elatisnõue, nagu põhikohtuasjas täitmise lubamatuks tunnistamise hagi, kuulub – nagu selle kohtuotsuse täitmise taotlus isegi – täitmise liikmesriigi kohtute pädevusse.

39 Sellega seoses oleks nimelt käesoleva kohtuotsuse punktis 32 meelde tuletatud lihtsuse ja kiiruse eesmärkidega, mida taotletakse määrusega nr 4/2009, eelkõige selle määruse artikli 41 lõike 1 konteksti kuuluva süsteemiga, vastuolus see, kui täitmise liikmesriigi pädev kohus, kelle poole on ülalpidamist saama õigustatud isik pöördunud selleks, et täidetaks täitmise liikmesriigis täidetavaks tunnistatud kohtuotsus, peaks igal juhul loobuma pädevusest lahendada täitmise lubamatuks tunnistamise hagi päritoluliikmesriigi kohtu kasuks põhjusel, et viimane on õigustatud isiku alalise elukoha liikmesriigi kohtuna määruse nr 4/2009 artikli 3 punkti b alusel õigustatud isiku kaitse tagamiseks parimal positsioonil.

40 Nimelt leidis Euroopa Kohus esiteks, et pädeva kohtu ja ülalpidamist saama õigustatud isiku lähedus ei ole ainus määrusega nr 4/2009 taotletav eesmärk (18. detsembri 2014. aasta kohtuotsus Sanders ja Huber, C-400/13 ja C-408/13, EU:C:2014:2461, punkt 40). Määruse eesmärk on ka tagada hea õigusemõistmine mitte üksnes kohtusüsteemi optimeerimise seisukohast, vaid ka poolte – olgu siis tegemist hageja või kostjaga – huvisid arvestades, milleks on eelkõige lihtsam kohtusse pöördumise võimalus ja kohtualluvuseeskirjade ennustatavus (vt selle kohta 18. detsembri 2014. aasta kohtuotsus Sanders ja Huber, C-400/13 ja C-408/13, EU:C:2014:2461, punkt 29).

41 Teiseks, kui täitmise liikmesriigi kohtul oleks kohustus igal juhul loobuda pädevusest lahendada sellist täitmise lubamatuks tunnistamise hagi nagu põhikohtuasjas, elatisnõude tuvastanud päritoluliikmesriigi kohtu kasuks, ei oleks selle tulemuseks mitte vastavalt ühele määrusega nr 4/2009 taotletavale põhieesmärgile rahvusvaheliste elatisnõuete sissenõudmise lihtsustamine, vaid vastupidi menetluse

pikendamine ja äärmiselt raskepäraseks muutmine ning pooltele ajakao ja märkimisväärsete lisakohustuste tekitamine (vt selle kohta 18. detsembri 2014. aasta kohtuotsus Sanders ja Huber, C-400/13 ja C-408/13, EU:C:2014:2461, punkt 41).

42 Sellest järeldub, et kohtuotsuse täitmise liikmesriigi kohus, kellele on esitatud taotlus täita päritoluliikmesriigi kohtu tehtud otsus, milles on tuvastatud elatisnõue, on määruse nr 4/2009, täpsemalt artikli 41 lõike 1 alusel pädev lahendama täitmise lubamatuks tunnistamise hagi, kui see on tihedalt seotud talle esitatud täitmise taotlusega.

43 Selle kohta tuleb lisada, et põhikohtuasjas esitatud täitmise lubamatuks tunnistamise hagi aluseks on hageja väide, mille kohaselt on ta asjaomase elatisvõla juba suures osas tasunud kas otseselt või elatisfondi kaudu kaudselt.

44 Kuigi eelotsusetaotluse esitanud kohtule tarvilikke määruse nr 4/2009 tõlgendamise juhiseid seoses sellise vastuväitega peab andma Euroopa Kohus, on nende faktide ja tõendite hindamine, mille põhikohtuasja pooled on oma nõuete põhjendamiseks esitanud, ainult eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne.

45 Nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 78, on nõude rahuldamine üks vastuväidetest, mida tavaliselt täitmise etapis tunnustatakse, nagu on toonitatud ka määruse nr 4/2009 põhjenduse 30 teises lauses, mille kohaselt võla tasumine kohustatud isiku poolt täitmise ajal on riigisiseses õiguses ettenähtud täitmisest keeldumise või peatamise põhjuste hulgas, mis ei ole määrusega vastuolus.

46 Kui otsus on tehtud liikmesriigis, kus on kohustatud isiku alaline elukoht, ei ole sellise põhjuse eesmärk, mille kohustatud isik on täitmise lubamatuks tunnistamise hagi põhjendamiseks esitanud täitmise liikmesriigi kohtule, määruse nr 4/2009 artikli 8 tähenduses otsuse muutmine ega uue otsuse tegemine selles viimases liikmesriigis, ega määruse artikli 42 tähenduses selles liikmesriigis otsuse sisulise läbivaatamise taotlemine.

47 Nimelt on sellel põhjusel rajanev täitmise lubamatuks tunnistamise hagi tihedalt seotud täitemenetlusega, kuna selle ese on üksnes vaidlustada summa, mille ulatuses võib elatisnõude tuvastamise otsus jääda täidetavaks, tõendite alusel, mille kohustatud isik esitas oma võla väidetava tasumise kohta ning mille vastuvõetavust ja põhjendatust tuleb kontrollida täitmise liikmesriigi kohtul.

48 Pealegi nähtub põhikohtuasjas AUG § 66 sätetest, et ülalpidamiskohustuslane võib esitada vastuväiteid vaid asjaolude alusel, mis on ilmnenud pärast elatisnõude tuvastamise otsuse tegemist. Need sätted välistavad seega, et asjaolusid, mida ülalpidamiskohustuslane on esitanud päritoluliikmesriigi kohtus või mida oleks võidud esitada, oleks võimalik tulemuslikult esitada täitmise lubamatuks tunnistamise hagi põhjendamiseks.

49 Nagu märkis kohtujurist sisuliselt oma ettepaneku punktides 79–81, ei kummuta käesoleva kohtuotsuse punktides 46 ja 47 esitatud hinnangut ka see, et põhikohtuasjas on sekkunud selline avalik-õiguslik asutus nagu elatisfond, kes on elatisvõla seisukohast asunud kohustatud isiku asemele.

50 Nimelt puudutab niisuguses kohtuasjas sellise asutuse sekkumine, mis on pealegi ette nähtud määruse nr 4/2009 artikli 64 lõikes 2, üksnes elatisvõla tasumise korda ning tõendeid, mille kohustatud isik esitab täitmise liikmesriigi kohtule, et põhjendada oma väidet, mille kohaselt on ta oma võla kaudselt tasunud. Selline sekkumine ei mõjuta elatisnõude tuvastanud päritoluliikmesriigi kohtu otsust sisuliselt.

51 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esitatud küsimustele vastata järgmiselt.

– Määrust nr 4/2009 tuleb tõlgendada nii, et täitmise lubamatuks tunnistamise hagi, mille on esitanud ülalpidamiskohustuslane päritoluliikmesriigi kohtu sellise otsuse täitmise vastu, milles on tuvastatud elatisnõue, ja mis on täitemenetlusega tihedalt seotud, kuulub selle määruse kohaldamisalasse ja täitmise liikmesriigi kohtute rahvusvahelisse kohtualluvusse.

– Määruse nr 4/2009 artikli 41 lõike 1 ja asjasse puutuvate riigisiseste õigusnormide alusel peab eelotsusetaotluse esitanud kohus kui täitmise liikmesriigi kohus otsustama nende tõendite vastuvõetavuse ja põhjendatuse üle, mille ülalpidamiskohustuslane on esitanud, et põhjendada oma väidet, mille kohaselt on ta suuresti oma võla tasunud.

Kohtukulud

52 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kolmas koda) otsustab:

Nõukogu 18. detsembri 2008. aasta määrust (EÜ) nr 4/2009 kohtualluvuse, kohaldatava õiguse, kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise ning koostöö kohta ülalpidamiskohustuste küsimustes tuleb tõlgendada nii, et täitmise lubamatuks tunnistamise hagi, mille on esitanud ülalpidamiskohustuslane päritoluliikmesriigi kohtu sellise otsuse täitmise vastu, milles on tuvastatud elatisnõue, ja mis on täitemenetlusega tihedalt seotud, kuulub selle määruse kohaldamisalasse ja täitmise liikmesriigi kohtute rahvusvahelisse kohtualluvusse.

Määruse nr 4/2009 artikli 41 lõike 1 ja asjasse puutuvate riigisiseste õigusnormide alusel peab eelotsusetaotluse esitanud kohus kui täitmise liikmesriigi kohus otsustama nende tõendite vastuvõetavuse ja põhjendatuse üle, mille ülalpidamiskohustuslane on esitanud, et põhjendada oma väidet, mille kohaselt on ta suuresti oma võla tasunud.

Allkirjad